

reice

recursos web per a la igualtat i la convivència

"Programa finançat pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport"

recursos web
per a la igualtat
i la convivència

MODEL DIALÒGIC DE CONVIVÈNCIA

FITXA DEL RECURS

"Programa finançat pel Ministeri
d'Educació, Cultura i Esport"

FITXA DEL RECURS

MODEL DIALÒGIC DE CONVIVÈNCIA

DESCRIPCIÓ, QUÈ ÉS?

El model dialògic és una actuació d'èxit recollida en el projecte d'investigació INCLUD-ED¹ del VI programa marc de la Comissió Europea. Va encaminada a consensuar normes per assegurar unes relacions lliures de violència des de les primeres edats. En aquest procés s'arreglen les opinions de tots els participants de la comunitat, ja que totes les persones tenen aportacions que fer a la transformació del conflicte. A més a més, les capacitats de resolució i habilitats dels diferents membres són un enriquiment al diàleg igualitari. El consens d'una norma es concreta en 7 passos en els que s'assegura el diàleg i la participació de tota la comunitat. És un procés on pren protagonisme l'ètica procedimental i la democràcia deliberativa, ja que l'argumentació i el consens superen la votació i possibiliten poder canviar postures inicials quan s'escolten arguments de validesa d'altres persones de la comunitat.

És un model que se centra en la PREVENCIÓ en què es destaca la implicació de tota la comunitat² de tal forma que es millora la convivència dins del centre però també, en el conjunt de la comunitat educativa, arribant als barris. Quan alumnat, famílies i professorat tenen oportunitats d'opinar i participar conjuntament en la creació de normes consensuades, la convivència millora i el centre educatiu s'impregna d'una cultura de participació trencant les estructures de poder i teixint relacions igualitàries lliures de violència. El que es coneix com una cultura de la no-violència o *antibullying*.

¹<http://www.includ-ed.eu/es/la-red>

²Per a més informació, consultar:

<http://www.comunidadedeaprendizagem.com/uploads/materials/112/4d48ea4b1153c6ae5aa9dbf97e28bddb.pdf>

COM ES REALITZA?

Els centres educatius que volen implementar aquesta actuació d'èxit comencen formant-se en aquelles teories científiques que ja han demostrat com podem millorar la convivència i aconseguir ser escoles violència 0. Els centres demanen una formació normalment d'unes 10 hores i, a partir d'aquest primer pas, comencen a posar-ho en marxa. La implementació del model dialògic de convivència té uns passos que es descriuen a continuació. Alguns d'aquest, centres són comunitats d'aprenentatge i d'altres estan posant en marxa actuacions educatives d'èxit com pot ser grups interactius o tertúlies literàries dialògiques. La implementació del model dialògic de convivència està composta d'uns passos que es descriuen a continuació.

Algunes claus que garanteixen l'èxit de la seua implementació són:

- Implementar actuacions educatives d'èxit en els centres educatius.
- Obrir espais de diàleg i de formació sobre la violència de gènere i convivència al centre (basada en les evidències científiques).
- Fonamentar el treball de la millora de la convivència en orientacions/criteris internacionals i evidències científiques.
- Introduir la democràcia deliberativa i l'ètica procedimental.

Glossari:

Actuacions d'èxit.

Les actuacions d'èxit són aquelles que es poden aplicar en qualsevol context i alumnat i sempre donen els millors resultats en convivència i aprenentatge. Són actuacions inclusives que asseguren una educació equitativa i qualitativa. Algunes d'aquestes actuacions són; grups interactius, tertúlies dialògiques, participació educativa de la comunitat, formació de familiars, model dialògic de prevenció de conflictes i formació dialògica del professorat.

Les assemblees són espais de diàleg en els quals a través d'escoltar l'opinió de tots i totes, es va arribant a consensos sobre les normes que van a garantir unes relacions igualitàries, lliures de violència. Poden ser assemblees d'aula, de delegats i delegades de cada classe o generals a les quals assisteixen famílies, alumnes, professorat, educadores, monitors/es, psicòlogues i qualsevol membre de la comunitat.

L'assemblea de delegats i delegades està formada per un o dos representants de cada classe que traslladen els acords de classe a l'assemblea de delegats i delegades.

Les tertúlies pedagògiques dialògiques, consisteixen a llegir i debatre els autors referents a nivell internacional en educació, el que es coneix com a "formació a muscles de gegants". En alguns centres es fan tertúlies pedagògiques de Bruner, Vygotsky, Mead, Rogoff, etc i d'articles o publicacions de revistes d'impacte.

PASSOS D'IMPLEMENTACIÓ:

1. El primer pas seria crear una **comissió mixta de convivència** formada per professorat, cap d'estudis, AMPA, famílies, alumnat, persones implicades en la convivència del centre com poden ser psicòlogues, persones coordinadores d'igualtat i convivència,, mediadors socioculturals, etc i membres de la comunitat educativa com poden ser monitors/es de menjador, de temps lliure, etc. La comissió mixta assegura tindre una estructura de participació democràtica en la qual qualsevol membre pot donar la seua opinió sense tindre en compte el seu nivell acadèmic, de procedència, cultura o gènere. Totes les veus es valoren pels arguments de validesa que aporten i no pel poder de la posició que ocupen. Dóna sentit a un model comunitari en el qual s'inclouen les veus dels sectors que en altres models han quedat exclosos.

La primera finalitat de la comissió mixta de convivència és fer una proposta de norma, però abans arreplega l'opinió de tots els membres de la comunitat per tal de saber què és el que els preocupa. Amb aquest objectiu, es fan les assemblees d'aula i les formacions necessàries per identificar quin és el problema o els problemes que detecten respecte a la violència en el centre.

La comissió mixta proposa una norma, que es debat en els diferents espais (aules i claustre). Perquè aquesta norma consensuada siga efectiva, haurà de recollir sis condicions: 1) que puga ser clarament acordada per totes les persones de totes les mentalitats i edats; 2) que tinga relació directa amb un tema clau per a la vida dels xiquets i les xiquetes; 3) que hi haja suport verbal pel conjunt de la societat; 4) que (fins ara) s'incomplisca reiteradament; 5) que es veja possible eliminar-la; 6) que amb la seua superació, la comunitat done un exemple a la societat, famílies, professorat, xiquetes i xiquets.

2. La proposta de norma s'exposarà i discutirà en claustre i en l'assemblea de la comunitat. Es convocarà una **assemblea general** per debatre i consensuar la proposta. La comissió mixta s'encarregarà de donar difusió i garantir que l'horari i el dia siguen adequats per garantir la participació de totes i tots. L'assemblea general aprovarà la proposta de norma.

3. La norma se passarà classe per classe. Es recopilaran comentaris, reflexions, propostes per mantindre la norma i fer-la complir... Es pot fer un guió amb els punts a parlar. Cada delegat i delegada de convivència arreplegarà els comentaris i conclusions per a dur-los després a l'assemblea de delegats i delegades. Els tutors arreplegaran també els comentaris per enriquir les actes.
4. Els comentaris i conclusions es debatran en **l'assemblea de delegats i delegades de convivència** i es farà acta sobre la concreció i aplicació de la norma.
5. Aquestes conclusions aniran de nou a les **assemblees d'aula** on es reflexionarà més en profunditat sobre els acords. Els delegats i delegades explicaran a totes i tots les deliberacions arreplegades en les actes.
6. Es convoca una segona **assemblea general** i els delegats i delegades exposaran els acords i el treball fet amb la norma a la qual s'ha arribat. En assemblea general, s'aprova la norma. L'assemblea general és decisiva i és on s'aprova la norma per a tota l'escola i per al barri, ja que som les mateixes persones les que estem al carrer i al centre.
7. El procés sempre ha d'estar acompanyat de formació. Entre altres, es podran demanar tallers de formació a l'equip de formadors de model dialògic de convivència de la Comunitat Valenciana. A més a més els centres poden completar la formació fent tertúlies pedagògiques dialògiques amb algun dels articles o llibres que es referencien a la bibliografia.

QUAN I PER A QUÈ S'UTILITZA?

El model dialògic de convivència és PREVENTIU i està impregnat en la vida de l'escola de forma permanent. Des del moment en què s'entra pel matí, fins a les activitats extraescolars que es fan per la vesprada. Qualsevol membre de la comunitat educativa en forma part d'ell, i pot fer ús de la norma consensuada. Estem parlant de les aules, menjador, patis, banys, corredors, gimnàs... Aleshores, tots i

totes han d'estar implicats donant una mateixa resposta de tolerància 0 a qualsevol tipus de violència que distorsione relacions igualitàries. A més a més, a la base del model, està la teoria de socialització preventiva de la violència de gènere i, és per això que, en els centres en què s'implementa el model dialògic es tenen en compte les mesures orientades a la promoció de la convivència i a la prevenció de conflictes basades en evidències científiques internacionals.

Aquestes mesures també estan recollides en l'article 8 de l'ordre 62/2014, de 28 de juliol de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, el pla estratègic de convivència nacional i les guies per a la comunitat educativa de prevenció i suport a les víctimes de violència escolar i de prevenció i suport a les víctimes de ciberassetjament en el context escolar.

Al començament de curs es fan les reunions inicials amb totes les famílies en què es debat i es dialoga sobre les normes que promouen una escola segura on no cap qualsevol tipus de violència. El somni de les escoles que ho implementen és ser una escola lliure de violència, i, per això, es posicionen en el lema "violència 0 des dels 0 anys" (apartat d) i g) de l'ordre 62/2014).

En aquests espais amb famílies es dedica un temps a dialogar sobre la violència 0 i les normes del centre. S'informa de les normes d'aula (que són consensuades amb l'alumnat i les famílies) i de les actuacions que anem a promoure i que estan basades en evidències científiques dins d'un diàleg igualitari.

Les normes de convivència a consensuar en aquells centres que volen ser referents en violència 0 seguirien les següents propostes i lemes:

1. Incorporem Actuacions Educatives d'Èxit per a la millora de la convivència en base a criteris ètics i de rigor científic.
2. Tenim espais i moments per a parlar de com ens tractem.
3. Trenquem el silenci. És de valents.
4. Els amics i les amigues sempre ens tractem bé.
5. Donem suport a la víctima. La neutralitat és estar de part de l'agressor.
6. No és no.
7. Fem escut. Protegim a qui ho necessita.

8. M'agraden les persones que són divertides, solidàries, que en tracten bé i em fan sentir feliç.
En [l'annex I](#) està el quadre que desenvolupa aquestes actuacions.

LIMITACIONS

Per dur a terme aquesta actuació es necessària la participació de tota la comunitat i la formació prèvia. No es pot implementar el model dialògic de convivència només per un sector de la comunitat educativa com pot ser professorat o un expert en la matèria.

En el procés s'han d'incloure SEMPRE les veus de tots i totes (famílies, professorat, alumnat, personal no docent, monitors/es, voluntariat...) i tots i totes són part implicada en la posada en marxa i el seguiment.

MATERIALS

En [l'annex I](#) s'inclou el quadre que desenvolupa aquestes actuacions.

En [l'annex II](#) s'inclou la descripció del Club dels Valents com a actuació que forma part del model dialògic i el material necessari.

La comissió mixta serà l'encarregada de fer el seguiment de la norma. En les assemblees de delegats i delegades es poden arreplegar les històries d'èxit que siguen un model de posicionament actiu front la violència.

Les històries d'èxit poden recollir relats d'aquests temes:

- ✚ Solidaritat amb les víctimes. Xarxes de solidaritat.
- ✚ Som valents i trenquem el silenci.
- ✚ Tractem sempre bé als altres.
- ✚ Ens posicionem dient “no vaig a permetre que tractes així a...”
- ✚ No mirem cap a un altre costat.
- ✚ Històries d'amistat.

INVESTIGACIONS I DOCUMENTACIÓ

En el projecte Includ-Ed (2006-2011) van participar 14 països europeus. Va ser l'únic projecte europeu centrat en l'educació obligatòria que va estar seleccionat en l'última convocatòria de propostes del VI programa Marc. És un projecte que analitza les estratègies educatives que contribueixen a superar les desigualtats i que fomenten la cohesió social i les estratègies educatives que generen exclusió social, centrant-se especialment en els grups vulnerables i marginalitzats.

Hui en dia, hi ha més de mil centres educatius en el món que són comunitats d'aprenentatge i apliquen aquesta actuació educativa d'èxit. els podem trobar a Europa (Espanya, Xipre, Regne Unit), Amèrica (Xile, Perú, Brasil, Mèxic, Argentina).

En les revistes i publicacions d'impacte estan les orientacions que avalen l'enfocament comunitari per a la millora de la convivència com és el cas de la Guia de Yale *Guía para entender a tu hijo del centro Yale de estudios infantiles* o la publicació de la *American Educational Research Association* (2013) "Prevention of bullying in schools, colleges, and universities: Research report and recommendations". També l'avalen les publicacions en què es remarca com a una de les claus més importants, el posicionament actiu de tota la comunitat front a la violència, com és el cas de la revista *Child Development Perspectives* amb l'article "The Role of classroom Peer Ecology and Bystanders' Responses in Bullying".

Hi ha programes a nivell internacional, que tenen un model comunitari per millorar la convivència i són referent pels seus resultats com el *Bullying no way!* (Australia), *el Bystander Intervention begins by you* (EEUU) o el projecte *Includ-Ed* (Europa).

Bibliografia

Aubert, A., Melgar, P. & Valls, R. (2011). Communicative Daily Life Stories and Focus Groups: Proposals for Overcoming Gender Violence among Teenagers. *Qualitative Inquiry*, 17 (3), 295-303.

American Educational Research Association. (2013) «Prevention of bullying in schools, colleges, and universities: Research report and recommendations» *Washington, DC: American Educational Research Association.*

Duque, E. (2006) *Aprendiendo para el amor o para la violencia .Las relaciones en las discotecas.* Barcelona: El Roure

Flecha, A. (2012) «Educación y Prevención de la Violencia de Género en menores» *Multidisciplinary Journal of Gender Studies*, 1 (2), 188-211. doi:10.4471/generos.2012.09

Gómez, J. (2004) *El amor en la sociedad del riesgo. Una tentativa educativa.* Barcelona: El roure

Linda C. Mayes y Donald J. Cohen (2003) *Guía para entender a tu hijo del Centro Yale de estudios infantiles. Un desarrollo sano desde el nacimiento a la adolescencia.* Madrid: Alianza editorial

Martin, N. & Tellado, I. (2012). Violencia de Género y Resolución Comunitaria de Conflictos en los Centros Educativos. *Multidisciplinary Journal of Gender Studies*, 1(3), 300-319. doi:10.4471/generos.2012.14

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2015) «IDELOVE&NAM.Socialización Preventiva de la Violencia de Género». Secretaría General Técnica. *Subdirección General de Documentación y Publicaciones.*

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte (2017) «Plan estratégico de convivencia escolar» *Centro Nacional de innovación e investigación educativa*.

Oliver, E.(2014) Zero Violence Since Early Childhood The Dialogic Recreation of Knowledge, *Qualitative Inquiry* 20 (7), p. 902-908

Padrós, M. (2012) «Modelos de atractivo masculinos en la adolescencia» *Masculinities and Social Change*, 1(2), 165 - 183. doi: 10.4471/MCS.2012.10.

Redondo, G., Pulido, M.A., Larena, R., De Botton, L. (2014) Not Without Them The Inclusion of Minors' Voices on Cyber Harassment Prevention, *Qualitative Inquiry* 20(7), p. 895-901

Saarento, S. y Salmivalli, C. (2015) «The Role of Classroom Peer Ecology and Bystanders' Responses in Bullying» *Child development Perspectives*. doi:10.1111/cdep.12140

Thornberg, Robert (2012) «Bystander Motivation in Bullying Incidents: To Intervene or Not to Intervene?». *Western Journal of Emergency Medicine*, 13, 3. doi: 10.5811/westjem.2012.3.11792.

Valls, R., Puigvert, L., & Duque, E.(2008). Gender Violence amongst teenagers: socialization and prevention. *Violence against Women*, 14(7), 759-785

Webgrafia

Projecte Includ-Ed. Recuperat de <https://sede.educacion.gob.es/publiventa/PdfServlet?pdf=VP14963.pdf&area=E>

Bullying. No Way! Recuperat de, <https://bullyingnoway.gov.au/PreventingBullying/Planning/Pages/National-Safe-Schools-Framework.aspx>

Ocultos a plena luz-Unicef. Recuperat de <https://www.unicef.org/ocultos-a-plena-luz.pdf>

Página web de comunidades de aprendizaje. Recuperat de, <http://comunidadesdeaprendizaje.net/actuaciones-de-exito/>

Revista Universidad Pontificia Comillas ICAI-ICADE. Article del club dels valents. Recuperat de <https://revistas.upcomillas.es/index.php/padresmaestros/article/viewFile/7121/6954>

Conferència de Lidia Puigvert y Ramón Flecha “Socialización Preventiva de la Violencia de Género y Nuevas Masculinidades” (Bilbao, 2014). Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=7o3f8rhKO30&t=2s>

Conferència de Pilar Álvarez de model dialògic de prevenció de conflictes. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=yF4qaDaooxs>

Explicació de *Instituto Natura* sobre el model dialògic de convivència. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=lt-OWlo11to>

